

باش سوز

اوروجلوق آبي دير. احيا گنجه لري دير. بيرينجي اماممميز حضرت علي نين (ع) شهادت گونلري دير. سيزه باش ساغليغي وئيريك. اونونوزده كي سايميزدا اوز قولوموزا عمل انتميشيك. بوتون مطلب لر نثر دير. يالنيز ايكي شعريميز واردير. مطلب لر يمیزی ساده يازماق قصدينده ايديك. بيز هامي اوخوجولارين مطلب لريني گوزله بيريك. آنجاق منثور اولسا ياخشي دير. منثور يازيلسا راحت منتقل اولاييلر. اليميز روانلاشماغا گوره يازماليق. هامي كي شاعر اولاييلمز...
باشينيزي آغريتمايم بويورون مطلبه....

قائلي لاله

علي ده «يا علي» سويلر سمايه	دوشنده هر زمان درد و بلايه
صدف دير بو نجف در ثميني	قوجاغدا ساخلييب مانند دايه
اوروجلوق چوخ عزيز آدير و ليكن	عزيز آيدان و اريمدير بير گلاليه
بو آيدان اون و دوققوز گون گنچنده	مسلمان لار دوچار اولدو عزايه
جفا شمشير ايله فوزه يئتيشدي	اوزون دوندردي دونيادن خدايه
"قسم آلا هه كي فوزه يئتيشديم"	گوزل انتدي اشاره بو نوايه
خضاب آغ سقلين آلدې قانييله	قيزيل قان لاله يه اولدو سقايه
قيزيل قانندان آغاج اولدو بو لاله	كو كويئرده وئريپ شاخه سمايه
علي دن ريشه سين آلدې آغاج كي	تمام عالمه گوستردې سايه
علي دن سونرا كس گورمز بو دونيا	اوزوك وئرسين نمازيندا گدايه
علي تك هنج اولار بير رادمردي	كي گوندرسين اوشاغه بو وصايه
سوسوز آج قالماسين دوشمن اوغول جان	اگر چه ايت اولاي بو دون مايه
دئيرلر غسل آليدير ابن ملجم	چكنده خنجرين شير خدايه
كي من حقم اگر مولاني وورسام	گلين لعنت دنيك بو ادعايه
علي نين باوري بير ذره آرتماز	اگر چه پرده لر گنتسين ورايه
علي درگاهينين زائر لر يندن	بو «عاصي» ملتس دير مين دعايه

رحيم بيات «عاصي» ۱۳۸۰/۹/۱۴ ۱۹ رمضان ۱۴۲۲

افقار مسافري

يازار: حالیکار ناس باليق چي سي (جواد شاکر کابا آغاچلي)

چنويرن: دکتور احمد درستي

اوستا حسن، بير قصبه نظافتچيسيدي. بو ايشدن اصلا خوشو گلמידري. اما خوشونا گلر گلمز، بو ايشي گورمليدي. گليري بو ايشنديدي. بو ايشدن علاوه، اون سگگيز ياشيندان، اوز ايله اوچ تونلوق بير قايق دوزلتمه يه باشلاميشدي. قايق ائوينين قاباغيندا، دريا قبر اغيندايدي. او واختدان اوتوز ايل گنچميشدي اما گميني هر حالدا قورتار انماميشدي. قايقين ايسکلتينده بو نئجه ايلده. اوتوز ايلدن سونرا- دگيشمه ميش بير تاختاسي قالماميشدي. قابورقالار، کاپلاملار، کارينا بروچيولاري، کويشتلر چورودوکچه تزه تاختا آليب، اونلاري دگيشيردي، اونا گورا قايقين هر بير يئري اوچ دورت دفعه تزه لشميشدي.

هر دن، اوزون بير زمان، اوستا حسن قايقين يانينا گنتمزدري يئل قايقين ايچين قورو يارپاقيله، چورچوپ ايله دولوراردري. قايقين بير گوشه سينده گورچينلر، اوبيري گوشه سينده سئرچه لر يووا سالاردري.

اوستا حسن الينده کرکي، ميخ و بوخچو آليب گلدري. ايشه باشلاماميشدان، گویده «جيولدايان» قيلان قوشلارا باخدي. «ايسديکلري کيمين اوچورلار» دئدي داليجا آرتيردي «دارسيي باشيما».

درين بير نفس آلدري. بوش قايق تاپتاديقا، بويوک توي تکين گومبولداييردي. اوستا حسن گميچي لرین جان جگر دوستويدو. اما هاميسي ايله يوخ، چون کي بعضي گميچي لرین، گميلي دريادا اوزن بير يقال توکانيدي، گمي دگيلدي. ساده آليش وئريش يئرلريدي. اوستا حسن اونلاري بير باخيش دا، تانيردي. «بوشلا» دئييب، چيینلرين سيلکه لييب يولون آليب گنردري. اما گميچي لرین ايچينده هئچ بير يئرده دوروب دايانمايان فقط اوچماق، بير دفعه گورن يئر گوزلرينه کهنه لميش گلن و تزه يئرلره چاتماق اسيته يئلر واردري، قاني اونلارا قايناياردري. بونلار هاردا اولسايديلار اولسون لار، آيري بير يئره گنتمه يه اورکلري آتاردري. آياقلارينين آلتينا باخمازديلر باشلاريني داليا چئوريب «حيف اولدو بو قدر مال» دئمزدیلر فقط ايرليه گنردیلر. ائو، اوبا بيلمزدیلر فقط ميليون لارجا آچيق درين دنيز لري واردري، بير بيرلرينين دالنيداکي افقلاريلار...

بوگون بوردا، صاباح اوردا، يورولماق بيلمه ييب باشقا بير شي عين داليجا دوشوردولر. اونلارين گوزونده دونيا او قدر داردي کي اوتوروب ديرسکلنمک لنمه واخت يوخو بيردن اوستا حسن بو گميچي لره راست گلنده، اونلارا قارشيب دانشاردي. گورسن اورکلرينده اوخونان ماهني لاري ائشيديلردري؟ بو گميچي لر هارا ايستيرديلر گنتمسینلر؟ بيلينمين بير اولکه يه؟ هاميسي دا بلکه او بيلينمين اولکه نين مسافريدیلر. خلا تمیزلهمين اوستا حسن، آندان اولاندان، او بيلينمدين اولکه نين فيکرينده ييدي. ائو تويوغو و آخير اينگي دگيلدي. اوتوز قيرخ ايلدن بئله، ائو بيلينمين افقلره آپاران قايق دوزلديردي اما ايشلري هئچ راست گلמידري، سونوندا بير شي اسکيک اييدي. قايق بير تورلو قورتورمولدو والسلام....

گينه بير گون اوستا حسني قايقين باشيندا گوردوم. قان تر ايچينده چاليشيردي. منه دئدي: «آجانيم بو قايقدا اوشاق ليغميدان بئله چاليشيرام، هله قورتارماق قسمت اولماييب. عومور بوش بوشونا هئچ هئچينه گنچدي گنچدي. جوانليقا دئيلر ائولنمه ک واجيبيدري. زيرزير ائنديلر مين دره نين سويون بير يئره بيغديلار، دئيلر باشين دينج اولور، قايق چوخ تر قورتارارسان. قايق اوز اوسته اوتوروب ائولنديک. سونرا اوشاقلار اولدولار. بيري ناخوش اولور، بيري يخيلىب باشي پارچالانير، قايق دوزلتمکدن اوترو يوخ، دوکتورا پول وئرمه يه گوره، خلا بوشالتمدري. ايندي، قايق، دوزلتمک عوضينه، خلا تمیز لييرم. اما بو ايل نه اولاجاق اولسون، قايق قورتاراجاغام. پوللو لاردان حاج عبدالله ايله مراد آغا خللاريني بوشالتمدري اچاغلار. کيشي لر قرخ ايلدن بئله قدر، خللاريني تيلمه دولدوروبلار. چوخدا ياغلي. دوزو، او ايشدن اليمه بتر

پول گله جك. قايغين رنگين، هر شي ني آلا بيللم. سونرا «دورما دنيز». اوجا دئدي. باشيني دريايا طرف دوندرد. گوم گوي هوادا قيلان قوشلار اوخووردو. اوستا حسن توتقون سسيله دئدي: «گورسن اولمه ميشدن اونجه، قاباغيميزداكي افقه گنده بيله جييك؟» دريا پارپار پاريلدادي. ايکيميزده دريايا باخا باخا قالدیق. اوستا حسنين سسي تيتردی. بارماغیلان اوزاقلاري گورستدي و دئدي: «هر دن نه قدر ياخين گلیر. بيلميرم نئييه اوردا بير يئر وار چوخ ايستيرم گورم. بو لحظه ده نه راحت نظره گلیر. ائله بيل الين اوزاتماق همين توتاجاقسان. اما فقط چتين دي ها. دوزو مسخره بير شيء!». باشيني دردي دردي آشاغي سالدی. گينه کرکيسينين قوپيا قوپيو قيلان قوشلارين جيويلتي سینه قاريشدي. آرادان ايکي اوچ ايل نه قدر گنجدي. گونلرين بيرينده اوستا حسن قايغيني قورتاردی. قايغين قورتولماسيني هر کس انشيديردي، گولوردو. هامي قورتولمايان قايجا او قدر عادت ائلميشديلر کي، قايقين قورتولماسي اونلار ايچون عجيب بير شيء نظره گليردي. خاقين هاميسي آرواد اوشاقلی قايجي سوييا سالماق اوچون کومک ليگه گلدير. دوزونه دورسان "لنج" دن ياراشيقلیدی. پرچم ايله اسکله آغاجلارينا دايانان ديرسکلريله، قوم اوستونده ياتان قيرخ آياخلی بويوک اژدره بنزيردي. قايغين اوجو بير اوستا دميرچي نين اليندن چيخان قيلينچ کيمين ايتي ایدی. ائله بيل کي قاباغينا چيخان دالقالاري اورتادان کسيب، سولاريني گويه توللاياچاق، گويده داغیلان سولاردان گوي قورشايي دوزله جک. قايقدا اونلارين آراسيندان ماهني اوخويا اوخويا گنجه جک. قايقين باشينداکي آدي "اومود" ائله بيل قايغين گوزلري ايدي ساغدان سولا دنيزه باخيردي. اوستا حسن آغ ساققال ايله، قايقين اوستونه چيخيپ، سکان يئرينده دورموشدو. اوزونو دنيزه چئويرميشدي، قايغين سکاني تاخيلميشدي. اوستا حسن ساغ الي ايله، يئلکني دوزليردي. ائيله بيل کي بير امپراتور الينه امپراتوروق عصاصيني آلميشدي. اونونده بير صاف، دوم دورو پيريل پيريل ايشيلدايان درينليک ياييلميشدي. شپه لر، شيبيلدايان سو، ديللريني اوزالديب، گمينين آياقلاريني اوپوردولر. دريا، او تزه قوخان ايليق نفسي ايله، ايستکلي خانم کيمي، قايجا اوزانيردي، گل! گل! سويله بيردي. گل گير قوجاغيما! من سنين گوي ساچلي، گوي باخيشلي، گوي گولوشلو سئو گيلينم. سنه قوجاغيما جان وئر جگم، سني گوجلوقاناتلار اوستونده اوچورداچاغام. نيه اوردا جانسيز اودون کيمين دورورسان؟ سن او منشه دکي تيله شلي و چاققلي دورشوقدان بزمدين؟ گل...! ايشيغا، گونه، يئله، دنيزه،... افقلره اوزاقلارا چيخ. شپه لرين اوستونه مين... او بويوک سینه نله، دالقالاري شالپا تکين يئرت، اويانا توللا، ناققا باليقلارين، اوچان کفالارين، آچيق دنيز قيليجلارين، يولداشي اول. دنيزچينين اوچان يانيخ ماهني سي اول!" دئييه دئييه چاغيريردي. اوردا بيغيشان خالق، گون دن، ايشيقدان، دريادان، گلن بو يالوارماغي ائله بيل انشيديلر. آرواد اوشاق، بويوک، کيچيک، تورکو ماهني توتدوردولار. هر کس دوشونو قايجا دايايدي. نچه يوز اينسان قايجي دوشلريله ايتلمه يه باشلاديلر. قايق ايسته دي آشا. تيتردی، چيرپيندي، آلتينا قوبولان ديرکاري قيژيلدادا قيژيلدادا دريايا طرف يوللاندي. زوودي. عظمت ايله اوزدو. اورا يغيشان اينسان لارين هاميسي: "ياشا! ياشا! اوستا حسن قايغين اوغورلو اولسون..." دئييه دئييه چيغيرديلر.

اوستا حسن قايغين آرخاسينا قورولان يئلکن قوپ قورو توتوپ، هئچ ترپشميردي. قايجي دريايا ايتليهنلر دريائين سويون اوج اوج اللرينه اليب اوستا حسنين داليجا سپيرديلر. قايق، برک ايتلمکدن سرعت آليپ، سولارين اوستونده اوزوب اوزاقلاشيردي. ساحيلدمکي لر اوستا حسنه دالان باخيرديلر. اوستا حسنين سسي چيخميردي، ايده ترپشميردي. يئر قورولوغدا دورانلار بيرده لاپ اوجا سس ايله: "اوستا حسن اوغورلو اولسون!" دئييه دئييه باغيرديلر. اوستا حسن فيکره گندنلر تکين اولارا باخميردي. يئرده کيلر نگران اولدولار. اويان بويانا آختارديلر، بيرقايق تاپالار، اما تاپانماديلار، بير نچه جوان سويونوب، سوييا دوشدولر... اونلار اوزاقلشان قايجا طرف اوزنده، ايکي مارتلي گويده فيريللانيب، دونوب قايغين اوستونه قوندولار.

قايغا گندن جوانلار، لهليه لهليه ديرماشيب ايچينه آتلانديلار. سونرا گليب گوردوكلريني، دنديلر. اوستا حسن قايقدا اولموش... اوزونده كي بير موتلو گولو مسمه ايله قاباغينداكي افقره باخيرميش.

قويلاماق اجازه سيني وئرن دوقتور دئميشدي كي: "اوستا حسنين سئوينجيندن قلبي دوروب، اولموش." كندين كخداسي دوقتورا جواب دا دئميش: "الله رحمت ائلسين خلاچيليقدان قورتولدو." دوقتور: "او چوخدان قورتولموشدو، قايغي دوزلتمه يي باشلايدغي زاماندا قورتولموش." اوستا حسني قويلاماغا گوره تابوت دوزلتمه ميشديلر. قايغينا اوزاذيب، درياني كناريندا قويلاميشلار.

قايناق:

حاليكارناس باليقي سي: گنجليك دريالاريندا، بوتون اثرلري، ۱۲
استانبول، بيلگي يايين ائوي، دورنجو باسيم، ۱۹۹۵؟

كتابين اصل آدي:

Genclik Denizlerinde

ايرانيين دورد بوجايندان

توپلايان: مصطفى رزاق

اغيرمك = رشتن، يونو ساپ ائله مك

بو فعله توركمنلر ايجيرمك دئير لر. بو عمله لازم اولان ايزارادا ايج دئير لر. ايج آذربايجان دا ايج دير. آجاق توركمنلرين ايجرمگه ايجيرمك دنمه لري بو كلمه نين ريشه سيني قطعي شكلده آيدنلاشديرير. ايجيرمك يعني يونو ايج وسيله سيلن ساپ ائيله مك. عمل آدي ايزار آيدندان آليبيب. ايج ايجيرمك اوچون ان ابتدائي ايزار دير. جهره بوندان بير آز گلشميش وسيله دير. اما ايج بير آج (گيلدير) دان و اونون آراسيندان كچير ديلميش آج ميله دن تشكيل اولور. يو وسيله نين بير آدي دا تشي دير. فارسي دا بونا دوك ديبيلر. چوخ احتمال اولارق دوك توركجه كلمه اولوب دوگمه ده اوندان دوزلميش دير. ايج يالنيوز آج ميله يه، و دوگ گيلدير آجاي ديبيلر. مخروطي شكلده ايجين دوره سینه ساريلميش ساپادا دوگجه ديبيلر. ايجنه كلمه سي ايج كلمه سيندن گلير. سزادا بير اوشاقسن اوجا سس ايله چيغيرماغينا سسيني ايجيرير ديه لر. ايج دوزلوگون سمبولودور.

بييه = صاحب

بو كلمه بعضي يئرلرده ايه $əyə$ تلفظ اولونور. زنجاندا ايسه يه $yəhə$ حالتينده تركيب لرده قالميشدير. يه ه ن اولسون هي! يه هه سيز. بعض مواردده، يه $yə$ فورماسيندا ايشله نير. دولت بو يئرلري يه لنيب يعني صاحب چيخب. اوشاقدان يه ليك اول- مواظب اول. توركيه ده اگمليك $əgəmənlük$ حاكميت كلمه سي ده اگه دن دوزليب اگه +من +ليك اگه=بييه هه

دوريان گريين شڪيلي

The picture of Dorian Gray

اسکار و ايلڊ

جئويرن: محسن فلاح

لرد هنري واتون اوز صندلينه پايخانميشدي و سيگار چڪيردي. ان ماهر رسام لارڊان اولان يولداشي، باسيل هالوارڊ، بير آز اويان راق، سون گونلرينده اولان بير رسيمين اوستونده چاليشيردي.

رسم، دوريان گري آديندا بير گوزل اوغلانين ايدي. بير آندا، لرد هنري نين گوزلري، بو رسمه ساتاشير. اونون نظرينده بير استثنائي رسم تكي جلوه لنير. باسيل دن سوروشور:

"بو رسمي لندن دكي هنر گالري سينه يوللا ياجاقسان؟"

باسيل جوابيندا دئدي:

"يوخ. بو ايشي گور ميه جگم. بو رسمي، رسم صاحبينه وئرمه ليم."

لرد هنري بير آز شك ائلدي. باسيله دئدي:

"نيه يوللاماياجاقسان، پس بير سر بو آرادا وار."

باسيل اونون جوابيني وئرمدي اما سونرا مجبور اولدو بو سري يولداشينا دئيه. باسيل دئدي:

"بو تابلو منيم اورگيمين احساسيني بيان ائدير. بو منيم اورگيمين سري دير."

لرد هنري گولڊو و دئدي:

"سنين اورگينين سري نه اول بيلر؟"

باسيل دئدي:

"بو تصويرين صاحبي منيم زندگانليغيمي اول گوروشده دگيشدي و مني اوز تاثيرينده قرار وئردي."

سوزون دوزو بو ايدي كي بو رسم حقيقتده دوريان گريين اورگينين انعكاسيدي كي باسيل اونون لطافتينه و صافليغينا ايمان گتيرميشدي اما بو لطافت بالا بالا آرادان گئتدي. او آرادان گنتمه بو يئردن باشلاندي كي دوريان گري بير قيز ايله سئوئشميشدي سبيل وان آديندا.

بو قيز تئاتر ايشنده ايدي و هرگون رومئو و ژوليت تئاتريندا، ژوليتين رولونو اوينايردي. دوريان گري بو قيزي گورمك اوچون هرگون تئاتر سالونونا گنديردي. دوريان گري قيزين رومئويا دئديگي سوزلره لذتله قولاق آساردي. دئمه او بو سوزلره عاشق اولوب بو سوز لرله كئف ائله بير.

گونلرين بير گونونده بو قيزا سويوق دگير و ائليه بيلمير تئاتر صحنه سينده سوزلريني ادا ائله سين. دوريان گري ده بونو گوزدن قويمايير. تئاتر قورتاراندا سونرا قيزي گورمگه گندير. اونونلا دانيشماغا باشلايير و دئيير كي سن بو يول نيه دانيشمادين، من بو تئاتردان راضي اولماديم، ائله بونا گورا سندن قيراجاغام. داها سني ايسته ميچگم. بونو دئيير و گندير. قيز التماسا باشلايير، دوريان گريين آياقلارينا دوشور كي سن الله بوجور ائلمه، من سني چوخ سئويم. لکن دوريان گري اعتنا ائتمدن گندير. بير چوخ زامان خيابانلاري سولنير، سونرا ائوه گندير. ائوه گيررکن، گوزلري رسمه ساتاشير. گورور رسم دوننه دك گوزل و جوانيدي اما ايندي بير ذره قوجاليب و پيسلشيب. چوخ ناراحات اولور. گندير يئرینده ياتا. گنجه نين ياريسي فيکر ائليير نيه او قيزين حاققيندا او ايشي گوردو. صبح يئریندن دورور ايسته بير قيزي يئننه دن گورمگه گنده قايي ني اچان کيمي قايي دويولور. لرد هنري ايچريه گيرير.

بيليرسن نه خبر اولوب؟

يوخ بيلميرم.

سن سئون قيز دونن گنجه اوزونو اولدوروب!

ائله بيل دوريانين كله سيندن بير قازان قاينار سو توكدولر. باشلاڊي آغلاماغا.

گونلر گنچديكجه بو تصوير قوجاليب پيسلشيريدي، مقابلينده دوريانين جسمي جوانلاشيريدي. اوقدر جوانلاشميشدي كي قيزين قارداشي انتقام الماق اوچون بئش ايلدن سونرا دوريانى اله گتيريب لکن اينانمادي بو جوان قيافه همان آدمير اونا گورا بيله سيني اوتوردو. دوريان داها ياشاماقدان يورولوب حتي بو رسمي چکن و حادثه دن خبري اولان باسيلي ده اولدوردو.

سونلاردا بو گوزل جوانين قلبي گنت به گنت داشا دونوردو و رسم ده گنت به گنت چيرکين لشيردي. دوريان تصميم توتدو بو رسمي آرادان آپارسين. بير پيچاق اليه آليب، رسمه ساري يوگوردو. پيچاغي رسمه سوخدو بيردن گوردو پيچاق اوز قلبينه دگيب قان سوزولور. آياق اوسته داينا بيلمه ييب سريدي يئره و

لکن بيليرسينيز نه اولدو؟ رسم جاوانلاشدي و همان گوزل دوريان گري اولدو و يئرده كي جنازه همان دوريان گري اولدو كي قرار ايدي اولالا... بير قوجا بد قيافه نعل.

غریب داستانی

عاشق: مسلم عسکری

گوندرن: مصطفی رزاقی

عصر گذشته ده ناظم لر بئله نظمه چکیب لر شهر تبریز ده بیر احمد نام واریدی. آدی شیعه آدی ایدی اما اوزو بت پرست ایدی بت سالار دی بوینونا بته ستایش ائلردی. بیر کلیسایی وار دی. تبریزده ساییلان آداملاردان ایدی. ایکی اوغلو وار دی صفدر حیدر. صفدر بویوک اوغلو باطنده مسلمان ایدی ظاهرده تقیه ایلن دولاناردی. گونلرین بیر گونونده احمد شکاره گندير. صفدر گندير بونون بتخانه سینه. کلیساده بتلری توکوب یئره سیندیریب پامال ائله دی. احمد شکاریندان قایدیب جریانی گورندن سونرا هئچ کسدن بیلمدی صفدرن. چون گاه گاه بونا سوز آتاردی کی بو دینی کی سن دوتوبسان بت پرستلیگین فایداسی یوخدو. دندی اوز اویلادیمه جواب وئره بیلمه سم اوزکیه هئچ واخت جواب وئره بیلمه رم. دستور وئریب صاحب الامر میدانیندا. ایندی ده تبریز ده وار. دار آغاجی قورولوب جماعت یغیشیب وزیردن امیردن. صفدری میدانا وارد ائله دیلر تانیانلار تانییدیلر بو بونون اوز اوغلودو. دستور وئردی گرک من اوز اوغلومو اولدورم تا اوزکیه عبرت اولما. غریب گوردو اولدوره جک بیله سینی دندی آتا جان اجازه وئرسن من اوز اورگیمین سوزون دیم سونرا منی اولدور. دندی دی اما تئز اول:

جانیم آتا سن دی گیلین عرفه نی

دون دینیندن گل مسلمان اول گینان

گتیر دیله ن شهادت. کلمه نی

دون دینیندن گل مسلمان اول گینان

شرلرین گنچیرتمیش گونووی

اورگیندن چخارت کفر و کینووی

صفدر ایلن با هم ائله دینیوی

دون دینیندن گل مسلمان اول گینان

دین بیزیم دینیمیزی. او نه دی اوزوه خورمادان آغاجدان آلاه بزیبسن سجده ائلیرسن

بیرینده سالیسان بوینو؟

صدق ایلن چاغیر سن حی سبحانی

جهانه منور شه مردانی

صفدرین آغاسی امام رضانی

دون دینیندن گل مسلمان اول گینان

اطراف باخیردیلر گوردولر احمد خان غیضه گلیب آما سونرا پشیمان اولاجاق بونلاری

دانلایاجاق خواهش ائله دیلرکی صفدر تبریزده قالماسین. گلیب آتوه ننه سی ده چونکی

شیعه ایدی ظاهرده تقیه ایلن دولاناردی چونکی اوز ایدی. صفدر چیخدی شهردن انشیکه

گلیب تبریزین کناریندا مرادگولو دییه لرلر اونون یانیندا یاتدی. یوخو گوزونه آشنا اولوب

کیملر گلدی باشینین اوسته، بورجولونو بورجدان قورتاران، گونو مغرب دن قایتاران،

آغالار آغاسی شه مردان علی. سسلندی غریب! - اوزاماندان صفدرین آدی غریب قالدی.

دور دور ایاق اوسته! گوردو بیر سید نورانی، اوزونده نور آسمانه تلولو ایلییر. سلام

عرض ائله دی گوردو الینده بو شخصین بیر جامی وار. آدینی گوتوروب دندی صفدر

اینده جن صفدریدین ولی بوندان سونرا غریب اولدون اونون دا علتی بودو بوندان سونرا

سن غربتی سیر ایلیه جکسن. دندی بو جامی ایچ. دندی ایچرم منیم بوته می نشان وئرمه

سن. حضرت علی او مشکل گشا بارماقلاریلان شهر تقلیده خواجه بهرامین قیزی شاه

صنمی بونا بوته عطا ائله دی. نشان وئردی. اودا بونو گورور بودا اونو. جامی ایچیب دندی

آغا دامیندن ال گوتورمه رم حال حیاتیتمده سنی گورموشم. دندی اوغلان دیوانه اولما شاه

صنم الان باخير سنه، گولر بيله ن. غريب ساغ چيگنيندن باخاندا گوردو آغا مومنلر
گوزوندن غيب اولوب، نور مباركي وار اوزو يوخ. اوزاماندان غريب عاشيقلق گنجدي
ياخاسينا كي بالاخره شاعر اولدو. سوزلر گلدي سینه سینه. مثال درياي خزر غوطه وورور
تلاطمه گلير. يوخودان دوروب گلدي ائوه. ننه سي گوردو حالي عوض اولوب سوروشدو:
احوالين عوض اولوب. دئدي: ننه جان داي فيکريميز يوخو، بوردان گنده جگيك.

ياتميش ايديم بهر بارات گنجه سي

وئردي مراديمي او آغام منيم

آغالار آغاسي شاه لار اوجاسي

وئردي مراديمي او آغام منيم

صفدر ايديم آنام اولموشام غريب

گوردوم باشيم اوسته بير عرب گليب

او شهر تقليسده مراديم وئردي

ديليمه قويدو لار دوغروراه منيم

غريب ديبه ر منده آهه يئتيشديم

ظلمت ده قالميشديم ماهه يئتيشديم

گوتوردوم عرضه مي شاهه يئتيشديم

اوخودو عرضه مي گوزل شاه منيم

ننه جان شهر تقليسده خواجه بهرامين قيزي شاه صنمي حضرت امير المومنين منه بوته
وئردي.

بولار بوردان قالماقدا اولسون سيزه خبر وئریم هاردان؟ شاه صنم دن. شاه صنم ده حضرت
امير المومنين واسطه سيله غريبي يوخودا گوروب يوخودان دوروب. داد فرياد ائله ييب
کنيزلري توکولدولر باشينا. باش کنيزي آغا قيز ايددي. دئدي منيم سه تاريمي گتيرين
سوزوم وار.

قيزلار من بير يوخو گوردوم

گوردوم باغلار گولستاندي

ال اوزاتديم گولون دره م

هويول يوخودان اويانديم

سريم قربان آناسينا

آليم سینه م آراسينا

قوربان قاشين قارسينا

منيم درديمه در ماندي

عرضيمي ائيلرم باري

مطلبيمي وئرسين تاري

شاه صنمين غريب ياري

غريبه جانيم قورباندي

شاه صنم سوزلرين قورتاريب. بولار بوردان قالسين سيزه غريب دن خبر وئریم. غريب
گليب ننه سيلن قارداشي حيدري گوتوروب تبريزدن چيخديلار. بير روايته ديبه رلر حيدر
غريبين صيغه قارداشي ايددي. اما محبت اولسا صيغه يه باخماز بولار گليب لر تقليسين
کناريندا بير خرابه ده دوشدولر. ننه سيلن حيدر بوردان قالير اساس لاردا. غريب وارد
اولور شهره. شهرين محله سيندن گزيردي بير کوچه ايلن دوز دوتوب گلدي بير ميدانچا
يئره يئتيشدي. گوردو جماعت بوردان جمع اولوبلار بير قلعه مانند بير حصاري بوردان
چکيايب، نئچه نفر جماعت ايکي يوز بئش يوز حدودينده جمع اولوب. غريب دئدي حالا
بيزيم ده بورا وارد اولماغيميزين عيبي يوخو. وارد اولوب بونون كي الينده سازي

گوردولر بيلديلر بو عاشيق دي. دنديلر عاشيق قارداش هاردان گليب هارا گندنس. ديدي هله بور اجان گلېشم دنديلر ياخچي گلېشن بيزيم جشن ايميزدي و تويوموزدي. بورادا باشارا بيلرسن بير ايكي كلمه سوز اوخوياسان بيزيم گويلوموز شاد اولالا. اطرافدا بويوك بويوك زاده او تفليسين سايبيلان آداملاريندان واريدي. گوردولر بو بورالي دگيل ايرانلي يا اوخشاير سوروشدولار. معلوم اولدي كي بله بو ايراندان گلېشم دي. حالا دنديلر عاشيق قارداش سوزون باشلا. غريب ايسته دي هم سوز اوخوسون هم سوروشسون گوروشون بورا دقيقا شهر تفليس دي يا يوخ سازي كوينگيندن چكيب انشيگه زيلين زيل بمين بم سينه سينين اوستونده مستجم (مستجم). گورك نه اوخويور.

بيزده عرض ايليك انشيدنلر ساغليغينا

باشينا دوندوگوم ايلش بگلر

شهر تفليس ديديجگين بو دور مي؟

اورگيمي آليب غبار غملر

شهر تفليس ديديجگين بودور مي؟

باغچا منيم هيو منيم نار منيم

گوللر منيم قونچا منيم خار منيم

خواجه بهرام بير خوناquam وار منيم

شهر تفليس ديديجگين بو دور مي؟

ديديلر خواجه بهرا چوخدو. هانسي ني ايسيتيرسن؟

قيزيل گول دسته سي ريحان بوتاسي

منيم آهيم سبب كاري دوتاسي

خواجه بهرام شاه صنمين آتاسي

شهر تفليس ديديجگين بو دور مي؟

بو خواجه بهرام دوروب آياغا غريب گتيردي ائوينه. گوردو چوخ ناراحات دي، دندي نيه ناراحات سان؟ دندي منيم ننم و قارداشيم شهرين كناريندا بير خرابه ده ديلر. چون غريب ايديك بير يئري تانيميرديق سوروشدوم دنديلر بوزدا خواجه بهرام چوخ چورك وئرندي، قاپسي آچيق دي، گلديم سنين يانينا. خواجه بهرام آدام قوشدو گلديلر بونون ننه سيلن قارداشيني گتيردي لر. بير منزل وئردو بولارا. شاه صنم كي ائشيتدي بير عاشيق گليب دده سينين ائوينه، قيزلار ايله گلدي بونو گورسون. قيزلار ايلان دايندي قوناق اوتاغينا آچيلان پنجره نين يانيندا باخيردي او غلانا.

غريب اوتورموشدو ناگاه گوزو ساتاشيب پنجره ده بير دنه قيز، گاه پنجره نين بو اوزونه گنچير گاه او اوزونه بيلدي بو حتما و حتما شاه صنم دي. اورك درده گليب ايسير بير نچه كلمه سوز اوخوسون. غريب فيكر ايله دي اگر من بوردا بير ايكي كلمه سوز اوخوماسام، شاه صنم ديه ر بونو تانيمادي. سازي آليب ديزينين اوستونه بير مضراب گزيشيب آير بو ديل لريلن:

شكر لله سني گوردوم تانيديم

ايندي بيلديم سن جانانه بنزه رسن

نازلي باخيشلارين آلدې جانيمي

شخلي مارال شوخ جيرانه بنزرسن

آلا گوزلرين وار پياله كيمين

دولاننام باشيوا پروانه كيمين

شقايق ريحان سان گول لاله كيمين

سوسن سنبل ار غوانه بنزرسن

سینه ن ابلق ساوالانین قاری سان
سینیق گویوللرین سن پرگاری سان
ایندي بیلدیم سن غریبین یاری سان
ینگه بیلدیم سن جانانه بنزرسن

شاه صنم گوردو خیر غریب تانیدي بيله سین. الین چالدي الینه او قیزلارین ایچینده بیر
فیرلاندي. قیزلار گوردولر بو شاه صنم بئله شوق و ذوقا گلیب اصلا بیر بئله صحبت یوخودو.
آغاجا قیز بیلدي بو حتما او یوخودا گوردوگو اوغلاندي. قیزلارا دئدي. دئدیله خیر بابا عاشیقی
دا مگر یوخودا گوررلر؟ یانی خواجه بایرامین قیزی گئدیله بیر عاشیقا. دئدي او دگیل دونیادا
ادب لیاقت هنر، باخماز بولارا هنر بئله یئرلره آپارارکی بعض بعض آدمالار میلیونلار خرج
ائله سه چاتا بیلمز. هنرین بو جور قیمت واریدی.

اما گئنه شاه صنم طاقت گتیرمه ییب گئنه دایاندي پنجره نین قاباغیندا. خواجه بهرام دستور
وئریب شام حاضر ایلیب گتیردیله قوناق اوتاغینا. غریب ده شاما توجه ایلمیر، ائله سازینی
کوکله بیر زیلین بمین توتور. قیز گورور غریب باخمیر پنجره نین گوشه سیندن بیر دنه داش
قوپاریب آتدي غریبین سازینین سینه سیندن دگدی ساز سسلندي باخدي پنجره یه گوردو معشوقه
سی پنجره دن باخیر. شامدا گلیب آریا. دئدي خوب گلیم اگر سوز اوخویوم شام الیمدن
چیخاجاق اگر ایسته ییم شامیمی ییم قیزداکی دایانیب پنجره ده بوندان ال چکه بیلمه رم. بهر
وسيله سازین زیل بمین دوتوب ایستیر نچه کلمه سوز اوخوسون شاه صنم:

پنجره دن مایل مایل باخان یار
باخان دلبر منی جانان ائله دین
خیشمیلان یئریدین غضب اوستونه
آییردین کسکسی داشدان ائله دین
او داش کی یاپشیب دي او کسک ایلن بیر بیرنه آی قیز آی شاه صنم اونلاردا بیر بیرنه عاشق
و معشوق دورلار. اونودا بیجا سن اوز معشوقه سیندن ائله دین.
من قوربانام سنی دوغان آناه
سنی دوغدو منی سالدی بلایه
قاباقدان زلفلرین آتدین دالیه
سن منی خرمة ای ساچدان ائله دین
زلفلر توکولموشدو شاه صنمین اوزونه اونلاری آتدي دالی یا. زلفلر دای غریبین گوزونه
گورسنمه دي.

من سئومیشم گوزلرین یگیندن
آرتیق اولدو در د غمیم بو گوندن
سئودیجگیم گنتمز گوزوم او یوندن
سن منی نمکدن ناندان ائله دین

آردی وار...

آچیقلاما

۱. صفدرین بتلری سیندیرماسی حضرت ابراهیمین بتلری سیندیرماسینی یادا سالیر.
احتمال اولاراق اوندان الهام الینیب.
۲. صاحب الامر میدانی- صاحب الامر عمارتی تبریزده آق قویونلولار زامانی سالینمیش
زلزله، سیل، عثمانی هجوملاریندا ویران اولوب یئنی دن تیکلیمیشدیر. داستانین یارانما
زامانینی معلوم ائلیله بیلر.

۳. صفدرين آغاسي امام رضاني- بو سوز گوستريز كي حادثه امام رضاني دورونون سونرا باش وئريب.
۴. خورمادان آغاج آلاه بزيبيسن- بونو عاشيق داستانين شيرين ليگينه آرتيرماق اوچون احتمالاً چوخالدي.خورما اودا تبريزده؟ بير احتمال دا آغاجدان بت منظور مسيحي لرين صليب لري دير. بويونا ساليوار.
۵. بورجلونو بورجدان قوتاران....-اشاره دي افسانه يه. حضرت علي بير بورجلويا ديير مني آيار قول آدينا سات اوپولو بورجون خرجله.سونرا علي افسانه يه گوره بربر شهرينده قول ساتيلير اورادا بير اژدهاني اولدورور و بير سد ساليور.بربر شهرينين آداملارين قيلنجي ضربينه مسلمان ائيلير.دنيئلره گوره بربر شهري ايندكي زنجاندا تاريمدا شاه ميداني دير. او سده منجيل سدي دير. بو حادثه آيري يئرلرده اشاره اولوب: بربرين خبرين جمجمدن آلان. گونون قايتارماسي...: بير روايته گوره حضرت علي جنگدن قايدار كن گون باتماق اوزره ايميش. اطرافداكي لار ديه لر نماز قضا اولدو. حضرت، الين گونو گويون اورتاسينا قايتارار نامازي ادا قيلارلار سونرا گينه يئرینه قايتارار. عاشيق داستانلاريندا حضرت علي دن چوخ غلو ائديلير. احتمال اولارق بو داستانلار علي الهي لر طرفيندن يارانيب يا ياييليب.
۶. بوته = جام-چوخ اوخشاير حافظين شعرينه مادر پياله عكس رخ يار ديده ايم.
۷. ياتميش ايديم بهر بارات گنجه سي-شعرين قافيه سينده آخساقليق گوزه چارپير.
۸. تفليس- داستانلاردا تبريز تفليس علاقه لري گنیش سويه ده مطرح دير.
۹. خواجه بهرام-احتمال اولارق تفليس حاكمي ايميش.
۱۰. ديديجين- بونا اوخشار اسكي كلمه لر داستانين اسكي زامانلاردا يارناماسيندان خبر وئير.
۱۱. هنر- عاشيقين يار اديجيليغي نچه يئرده اوزونو قاباريق شكلیده گوستريز. بيري هنرين ديريندن دانیشاندا، ايكينجي سي داش ايله كسسگين ياپيشماسيندان عرفاني مفهوم چيخارداندا اونلاري عاشق و معشوق سانير. بئله سوزلر داستاني دييري ساخلايان عامل دير. اوخويان داستاني، ايسته ديكي يئرده اجتماعين مسائلينه مربوط ائديب اوز اوره ك سوزونو دئير.
۱۲. پنجره دن - قافيه آخساقليغي گوزه چارپير.

قارتال

اييلميش اللريله،قاياني سيخير
گوي دونيا ايله آرايا آينميش
گوشه ياخين اوجقار اولكه لرده دو رور
قيزيشميش دنيز، اونون آلتيندا سورونور
داغ دووارلاريندان باخير
و ايلدير كيمي دوشور.

سعيد نجاري (انلين)

قىزىل درى لىرىن افسانە سى

يازان: لئوي استروس

چئۇيرن: مصطفى رزاقى

لئوي استروس بىر حكايت نەل ئىدرە ك اونون ايچىندە بىر سوالاتلاشىر. بو حكايت بوندان عبارت دىر كى مىلادى ۱۶ اينجى يوز ايللىگىن سونلارىندا پرو (جنوبى آمريكا) دا بىر كىشى شىدلى شاختايا خاطر بوتون اكىزلىر، دوداغي يارقىلار و آياقدان دوغولانلار توپلايىر. شاختانين گناھىنى اونلار بونونا بىخىر. چون دئىلنلر گورە اونلار دوز ايله بىيار (فلل) ىمش ايمىشلىر. هر حالدا او جمعيت مجبور اولور اوز گناھىنا اعتراف ائتسىن و سونرا توبە قىلسىنلار. لئوي استروس مطرح ائدن سوال بودور كى نه يە بو اوچ گروپ بىر يئره توپلانيب و بونلار بىر بىرىنە تاي بىلىرلر؟

او بو سوالاتا جواب وئرمك اوچون مرحله به مرحله قاباغا كئدىر:

او اوچ گروپون رابطه سىنى مختلف افسانە لىر دە ارشدىرير. بئله كى جنوبى آمريكا دان شمالي آمريكاي قونور و اونلار لىن افسانە لىرىن كىمك آلىر.

اكىز لىر ايله دوداغي يارقىلار لىن رابطه سى:

ايكى باجى ايكى كىشى طرفىندن آلدانير و تجاوزە معروض قالير. بويوك باجى بويوك ننه سىنى گورمك اوچون يولا دوشور. جنگل دن كئچندە بىر كوتوگون اوستوندن آتدايىندا كوتوگون آلتىندا بىر دووشان بونون تناسلى اورگانين گورور و پىس بىر ايش انجام وئير. بو قىزدا ايلندە كى آغاج ايله وورور دووشانين دوداغي يارير. بو دووشانى اونون بويوك ننه سى يوللامىش ايمىش. اونون بويوك ننه سى بىر جادوگر داغ كئچى سى ايمىش. بورادا ايكى قىزىن اوشاقلار اىكز حسابلانيب دووشانين دوداغي يارىغى ايله بىر افسانە دە گلە رك ايلگى لى اولور.

دوداغي يارىق لار ايله آياقدان دوغولان لار لىن رابطه سى:

بىر دئو اوشاقلار اى اوغورلايىر. اول بىر دوداغي يارىق قىزى توتور سالىر سىدىنە آتير دالىنا. سونرا او بىرى اوشاقلار اى توتور سالىر سىدە. دوداغي يارىق قىز سىدىن دىيىنى دلىر اونون ايلندن قاچير. بو قىز سىد دن دوشندە قىزىن آياقلار اى اونجه چىخىر (آنادان اولما وقارىندان چىخماق اوچون بىر تمثىل). قاباكي افسانە دە دە دووشان قىزىن آياقلار اى آلتىندان چىخىر. سانكى او، قىزدان دوغولوب.

اكىزلىر ايله آياقدان اولانلار لىن رابطه سى:

اكىز لىك و آياقدان دوغولماق ايكى سى دە بىر تهلەكى لى دوغوم نشانە سى دىر. اكىزلىر آنا قارىندان تنز دونيايا گلەك اوچون ساواشارلار و بىرى ننه نىن قارىنى بىر تىب اوبىرىسىندن تنز دونيايا گلە. دووشان قىزىل درى قىلە لىرىن چوخو يانىندا مقدس بىر مقاما مالك دىر. او دوداغيندان يارىلىب دىر. بدنى بوتون يارىلسايدى بىر اكىز اولاردي. بورادا معلوم اولور هر اوچ عامل آمريكانين افسانە لىرىندە بىر بىرىنە باغلى دىر و اوچودە تهلەكى لى سببە گورە بىر بىرىنە بنزە بىرلىر. اونا گورە كىشى بو اوچ گروپو شاختانين سببى بىلىر و اونلار توبە ائتمگە مجبور ائدىر. بىزىم نظرىمىز بورادان باشلانير. بئله كى دقت ائدىلسە دووشان، دوداق، دوغماق، دوغراماق، تلفظ باخيمىندان بىر بىرىنە اوخشايرلار، بئله كى هامى سى نىن ايلك هجاسى دوو يا دوغ دور.

دوداق اصليندە ايكى دوداق اولار. دوداق آچىلاندا سوز چىخار. سوز چىخماغا دوداغي آچىلماسى گرەك دىر. بو افسانە دە دوداغي يارقىلار، چوخ مهم رول اوينايىرلار. دووشان دا دوداغيندان يارالانير.

دوغماق- بو افسانە لىردە اشاره اولدوگو كىمى هامىسىندا دوغماق حادثە سى اوز وئرىر.

دوغراماق- دوغراماق بير معنادا تكتير و چوخالتماق معناسيندادير. يعني بير زادي دوغراياندا اونا كچيك اجزايا بولور و اجزانين تعداديني آرتيريريق. دوغراماق آيري معنادا يارماق و چاتلاتماق معناسيندادير. نجه كي ديپر لر پچاق اليمي دوغراي.

دوشان- بيرينجي نكته دوشانين تلفوظونده دير. اونا دوو حصه سي چوخ احتمال اولاراق اولده دوغ ايميش سونا سس يوشانما نتيجه سينده دوو حالينه گليب. ايكنجي نكته بير ضرب المثل دن آينان نكته دير. عجبشير ده نرين كنديندن اولان بير دوستومدان اويرنديگيمه گوره بير قيزا تجاوز اولسا يا بير جنسي عمل ايشلنسه استعاري حالت ده دئيرلر دوشانيني ياشلاديلار. بوراسي چوخ ماراقللي دير كي جنسي اورگانا استعاري اولاراق دوشان دئيلير. بو افسانه ده كي عنصرلرين توركجه معادل لري بير كوكدن دير. بوتصادف اول بيلمز....

قيزيل دري = سرخپوست

() -

--	--	--	--

آيا اولار بير باخيش؟

رسول روجي خانايي

من هنج بيلميرديم هارداسان سردار
 هاردا قالپ هاردا شهيد اولموسان
 ستار خان، گوزلليك لرین سرداري چوخ
 ايستيرم سني چوخ
 آيا اولار بير باخيش؟
 من كي هميشه گوزلريمي سيلپ سنه
 باخاجام

ال چكمرم اتگيندن سردار
 حتي اگر يوللاري سنه ساري
 توزلانديرسالار
 آيا اولار بير باخيش؟
 آند اولسون بويوك، ايستكلي، باغيشلايان
 تانريوا

تانيديم سنلن من اباالفضلي(ع)
 او كي اونلان باخميشام من تانريا.
 گونو بير اليمة قويسالار
 آيي بير اليمة
 اونوتمارام من سني سردار
 آيا اولار بير باخيش؟
 دوزدو كي حتي قبير داشي بوخدور باشين
 اوستده سردار؟
 آيا اينانيم؟
 بلكه سنين قبرين دنپيل.
 يا گوزوم توز گورور
 بلكه يوخو من گورورم
 يوخ بيلمه ديم، باش تاپماديم گونش لرین
 گونشي
 گون داشي نئينه بير؟ او داشلاري اريد
 اولسادا.

واي منه، واي
 گون دئديم آنلا ماديم
 گون باشيوا چون دولانير
 اورگيمين ساخلاياني قورخولو چوللرده
 پاريلدايان اولدوز قارانقيليق گنجه لرده
 ياغار بولوت سو اولمايان چوللرده
 آيا اولار بير باخيش؟
 مقدس آذربايجانين مقدس تبريزينين مقدس
 سرداري
 آيا اولار بير باخيش؟
 آي منيم ياشايشيمين واري يوخو

آي قليبمين تكجه گوزل معشوقي
 آي مقدس سردار، ستار خان
 آيا اولار بير باخيش؟
 ياخشي بيليرسن كي آغا
 گوزل اوزوندن سونرا بير آيري اوز ه
 باخماميشام، باخماياجام.
 آيا اولار بير باخيش؟